

Indonésie

Tomáš Petru

ČINA UŽ NETÁHNE, NOVÝM FAVORITEM JE INDONÉSIE?

„Sbohem, Čino, dobrý den, Indonésie?“ Byl tento provokativně nazvaný článek profesora Nouruela Roubiniho, který vyšel v říjnu 2011 ve *Financial Times*, jen smělým osamělým výkřikem, nebo objektivním vystižením reality ekonomicko-politického dění v asijsko-pacifickém regionu? Nouriel Roubini ve svém textu poměrně razantně odepsal Čínu kvůli jejímu ekonomickému přehřátí a špatným hospodářským výhledům, mimo jiné i kvůli stárnoucí populaci, a naopak podtrhl slibné vyhlídky indonéské ekonomiky. Té se daří a má dařit i v budoucnu díky nízké inflaci, příznivé demografické skladbě a dlouhodobému hospodářskému růstu.¹ Jinými slovy, pokud se hledá nová Čína, měla by jí být podle Roubiniho právě Indonésie. A dnes tento názor není vůbec ojedinělý.

Přítom ještě na přelomu nového milénia Indonésie procházela velmi obtížným obdobím politické tranzice po pádu autoritářského režimu generála Suharta, přičemž čelila multikauzální krizi, zahrnující vše od obrovské inflace přes etnokomunální konflikty až po hrozbu teritoriálního rozpadu. Mnozí analytici se tehdy právem obávali balkanizace regionu a Indonésie nebyla daleko od zařazení mezi rozpadající se státy.

Pro mnohé tak může být určitým překvapením, že významná světová média i analytici dnes vzhlížejí k Indonésii jako k vycházející asijské hvězdě či (budoucí) ekonomické velmoci (economic powerhouse). V souladu s tímto vývojem je Indonésie politology považována za nastupující střední mocnost s velkým ekonomickým potenciálem.²

Indonésie ovšem v tomto ohledu není žádným výjimečným úkazem. Její politicko-ekonomická trajektorie silně kopíruje trend multipolarity světové politiky i ekonomiky, který nastal s pádem bipolárního systému po rozpadu Sovětského svazu a ukončení studené války na přelomu 80. a 90. let. Tehdy začala vznikat nová mocenská centra, nová regionální a integrační uskupení a všeobecně se začali

emancipovat nové aktéry mezinárodní politiky, které označujeme jako (nové) střední mocnosti. Mezi ně jsou nejčastěji řazeny Brazílie, Indie a Jihoafrická republika, v druhém sledu pak přicházejí na scénu státy jako Argentina, Nigérie, Indonésie, Malajsie, Mexiko a Turecko, o nichž se dnes již standardně hovoří jako o nastupujících mocnostech.³ Mnohé z nich jsou pak dále skloňovány ve spojení s termínem nastupující střední mocnost.

Zmíněné vůdčí nastupující mocnosti – tedy Brazílie, Rusko, Indie, Čína – se v roce 2005 sdružily do nového uskupení BRIC, ke kterému se v roce 2010 připojila JAR, čímž se název rozšířil na BRICS. Jak je již zevrubně vysvětleno v úvodní kapitole i dalších, v posledních několika letech země BRICS po ekonomické stránce vykazují určité zpomalení až stagnaci a politologové i ekonomové dnes stále více hovoří o rostoucím významu další skupiny nových ekonomických a politických mocností, jako jsou Turecko, Mexiko, Argentina, Jižní Korea (Korejská republika) a právě Indonésie. V ekonomicko-politických kruzích se proto stále častěji skloňují zvukomalebné akronymy jako VISTA, TIMBI nebo trefná značka KIA⁴. Experti rovněž s očekáváním sledují země, které identifikovali jako CIVETs (Kolumbie, Indonésie, Vietnam, Egypt, Turecko a Jižní Afrika), případně MIST (Mexiko, Indonésie, Korejská republika a Turecko)⁵. Nejnověji pak k těmto zkratkám přibyl akronym MIKTA, který označuje neformální platformu mezinárodní spolupráce mezi Mexikem, Indonésií, Korejskou republikou, Tureckem a Austrálií, jež byla stvrzena podpisem pětice ministrů zahraničí v Turecku v roce 2013.⁶ Na tomto místě si všimněme jednoho prostého faktu. Ve všech uvedených uskupeních – na rozdíl od jiných zemí – pokaždé figuruje Indonésie. A to jak po boku členů BRICS, jako jsou Indie či Brazílie, tak i vedle „druhého gardu“ nastupujících středních velmocí, jako jsou Mexiko či Turecko. Je tedy jasné, že je nutné se touto zemí, kterou profesorka Dewi Fortuna Anwarová⁷ označila jako „nejdůležitější zemi, o které svět nejméně ví“,⁸ důkladně zabývat.

Indonésie, v různých fázích dějinného vývoje právem považovaná za problematickou a nestabilní nerozvinutou zemi, je však dnes ve zcela jiné pozici než před několika desítkami let. Je nepsaným lídrem ASEAN a uznávaným členem prestižního uskupení dvacítky největších

světových ekonomik G20. Rovněž je řazena mezi tzv. Next 11 nebo GGG. To jsou neformální ekonomická uskupení sdružující státy, které vykazují vysoký ekonomický růst, potenciál a dynamiku, a to jsou přirozeně faktory ovlivňující i geopolitické postavení dotyčných zemí. Při sledování ekonomických faktorů také nepřekvapí, že Indonésie pravidelně figuruje v „seznamech“ nastupujících trhů prestižních agentur jako Standard and Poor, FTSE's a Dow Jones.

Indonéská republika je již od uznání nezávislosti Nizozemskem roku 1949 přirozeným regionálním hegemonem jakožto největší i nejlidnatější stát jihovýchodní Asie, ale její postavení v mezinárodním systému nebylo v důsledku počátečního ekonomického marasmu a politického chaosu zrovna nejideálnější. Země v různých obdobích s proměnlivým úspěchem aspirovala na významnější roli na mezinárodní scéně, přičemž krátkodobě se jí to dařilo – ovšem jen do okamžiku, než jí závažné domácí problémy donutily k ústupu a soustředění se na řešení těchto krizí, ať už šlo o roky 1956–58, kdy země čelila separatistickým rebeliím i vnitropolitické roztřece; polovinu 60. let, kdy se kvůli konfliktu s Malajsií sama uvrhla do mezinárodní izolace; nebo o přelom let 1997–98, kdy slibný ekonomický vývoj zarazila asijská ekonomická krize, která zemi uvrhla do ekonomického, sociálního a politického chaosu, z něhož vybědla až v novém miléniu.

Od roku 2004, kdy se politická situace stabilizovala a indonéská ekonomika se dostala na předkrizovou úroveň, ovšem Indonésie kontinuálně vykazuje roční ekonomický růst přes 5 %, přičemž někdy několikrát překročila hranici šesti procentních bodů. To z ní učinilo třetí nejrychleji rostoucí ekonomiku G20 a jednu z nejrychleji rostoucích v asijsko-pacifické oblasti.

Jaký je ovšem skutečný vyvážený obraz a mezinárodní postavení Indonésie? Nejsou tato optimistická tvrzení poněkud nadnesená? Není rozpor mezi očekáváním slibných zítřků a realitou příliš markantní? Můžeme Indonésii, tak často zmítanou krizemi a dosud čelící závažným domácím problémům, skutečně považovat za nastupující střední mocnost? Nebo dokonce „klíčovou střední mocnost“? Či naopak skutečně nazrál čas probuzení „třetího asijského obra“,⁹ který konečně dosáhne mezinárodního postavení odpovídajícího jeho

potenciálu a velikosti? Právě na tyto a další otázky se pokusíme odpovět v této kapitole.

Začněme u nejzákladnějších údajů. Mnohá čísla a fakta týkající se Indonésie jsou ohromující a nezřídka zahrnují superlativy, což sice samozřejmě ještě nečiní žádnou zemi velmocí, ovšem některé z nich skutečně demonstrují její velikost a význam. Indonéská republika je se svými 250 miliony obyvatel¹⁰ čtvrtou nejlidnatější zemí světa a s náskokem nejlidnatějším státem v regionu jihovýchodní Asie. Území Indonésie, podle posledního oficiálního sčítání tvořené 18 108 ostrovy, tak představuje největší souostrovňový stát světa, jehož rozloha činí 1 919 440 km². Již samotná plocha souše z ní činí rozlohou největší stát v regionu. V potaz ovšem musíme brát také indonéské teritoriální vody včetně její výlučné ekonomické zóny (EEZ), které zaujímají celkovou plochu 7,9 milionu km².¹¹

Rovněž její výrazný námořně-ostrovní charakter a vysoce strategická poloha prakticky na „křižovatce“ mezi dvěma kontinenty a dvěma oceány z ní činí naprosto klíčovou zemi asijsko-pacifického prostoru. Jejím územím vedou strategické dopravní tepny, jež spojují Indický oceán s Tichým, Bengálský záliv s Jihočínským mořem, Indický oceán a Jávské moře a podobně. Tyto důležité plavební trasy jsou zúžené v tzv. škrtících bodech (chokepoints), mezi něž patří především Malacká úžina, kterou ročně propluje na šedesát tisíc lodí, a odbaví tak polovinu světového obchodu. Úžinou rovněž prochází 80 % ropy importované do Číny, což je 20 % veškeré obchodované ropy vůbec, a také třetina zkapalněného zemního plynu.¹²

Pro globální obchod je klíčová také Sundská úžina mezi Sumatrou a Jávou, která je alternativou k ucpané Malacké úžině, a především Lomboko-Makasarská úžina umožňující mořeplavbu z Austrálie do východní Asie. Strategický význam má také průliv Ombai-Wetar mezi ostrovy Wetar a Timor, který díky své hloubce umožňuje radaru nepozorovaný pohyb (např. amerických) atomových ponorek na trase mezi Guamem a Indickým oceánem.¹³

Ze sociokulturního hlediska a z hlediska současné dynamiky islámu je nezanedbatelným faktem, že Indonésie představuje stát s *největší* muslimskou populací na světě. Ta dosahuje počtu minimálně 210 milionů věřících, kteří představují 86–87 % celkového obyvatelstva země.

A přestože leží na samém východním okraji islámského světa a poměrně daleko od arabsko-islámského „heartlandu“, není Indonésie už jen díky velikosti tamější *ummy* (muslimské obce) žádnou periferií islámské civilizace. Naopak je díky Indonésii jihovýchodní Asie druhým nejlidnatějším muslimským regionem světa¹⁴. Rovněž vzhledem k tomu, že Indonésie nedávno zahájila cestu demokratických reforem, máme tu co do činění s třetí největší světovou demokracií a největší muslimskou demokracií, jakkoliv je kvalita indonéské demokracie některými analytiky zpochybňována¹⁵. A právě spojení muslimské povahy Indonésie, jejíž víra je všeobecně vnímána jako převážně moderátní, demokratického charakteru indonéského státu i jeho nové relativní modernity činí z Indonésie velmi zajímavou zemi, kterou mnozí uvádějí jako vzor pro země severní Afriky a Blízkého východu, jež procházejí hlubokými politickými a sociálními krizemi. Někteří analytici jsou dokonce přesvědčeni, že budoucí vývoj islámu a islámského světa bude za několik desítek let určován na Jávě, nikoliv v Mekce nebo Káhiře.¹⁶

INDONÉSIE NA MEZINÁRODNÍ SCĚNĚ V PREKOLONIÁLNÍ A KOLONIÁLNÍ DOBĚ

Indonésie měla poměrně vysoké ambice i reálný potenciál promlouvat do mezinárodního dění nedlouho poté, co byla uznána jakožto nezávislý stát po druhé světové válce. Jak to však bylo v dobách před jeho vznikem? Na to existují různé protichůdné názory. Na jedné straně především indonéští autoři vyzdvihují velikost a sofistikovanou kulturu mocných říší Šrívidžaja (Sriwijaya) a Madžapahit (Majapahit), které těžily ze své polohy podél námořních obchodních tras. Prvně jmenovaná mimo jiné v 7. až 10. století významně přispěla k šíření buddhistických myšlenek na Dálný východ; politicky pak ovládala západní část souostroví (Sumatru a západní Jávu) a Malajský poloostrov. Madžapahit, který dosáhl mocenského vrcholu ve druhé polovině 14. století, se pak stal první skutečnou panindonéskou říší, jelikož poprvé politicky sjednotil celou Nusantaru, tedy celé malajsko-indonéské souostroví. K historickému odkazu této mocné říše i koncepcce Nusantary jakožto svěbytného regionálního řádu se dnes hlásí indonéští politici. Na tyto myšlenky navázali počátkem

20. století indoněští nacionalisté, kteří v Madžapahitem sjednoceném archipelu viděli inspiraci pro budoucí nezávislý stát.¹⁷ Tato poslední velká hinduistická indoněská říše ovšem neměla dlouhého trvání, jelikož na přelomu 15. a 16. století padla za oběť expanzi nových muslimských států.

A to je hlavní příčinou, proč Indonésie, respektive její historičtí předchůdci silněji nepromlouvali do světového dění. Na rozdíl od jiných, vlivnějších asijských kultur – Číny, Japonska a Siamu, dnes Thajska – totiž postrádali dostatečně dlouhou tradici silného státu a státnosti.¹⁸ Po pádu Madžapahitu počátkem 16. století až do svého sjednocení v rámci Nizozemské východní Indie začátkem 20. století bylo území dnešní Indonésie po několik století rozdrobeno na území ovládaná Holanďany a desítky menších feudálních států, které mezi sebou vedly takřka neustálé války, pročež se také staly snadnou kořistí kolonizátorů.

Na druhou stranu oblast dnešní Indonésie, a zvláště její východní souostroví Moluky, se počátkem 16. století stala středem zájmu Evropanů díky produkci tehdy velmi žádaného zboží – vzácného koření. Především hřebíček, rostoucí pouze na ostrůvcích Ternate a Tidore, a muškátovník, endemický na Bandských ostrovech, položily „Indonésii“ na mapu světa, jelikož o vzácné plodiny zde spolu soupeřili Portugalci, Španělé, Nizozemci, Angličané a další.

V 19. století se pak malajský svět a území dnešní Indonésie staly zdroji dalších lukrativních surovin a plodin: cínu, kaučuku, čaje, kávy, cukrové třtiny a indiga,¹⁹ což byla jedna z příčin koloniální parcelace jihovýchodní Asie.

Indonésie byla zajímavá i pro japonské militaristy během jejich válečného tažení Asií jakožto zdroj ropy, zemního plynu, železné rudy, rýže a lidských zdrojů, což vedlo k okupaci dosavadní Nizozemské východní Indie v letech 1942–45.

Pokud hovoříme o koloniální historii Indonésie, podle Reida se stala nevýhodou také příslušnost souostroví k nizozemské jazykové oblasti, jelikož (bývalá) kolonie nemohla těžit z napojení na větší a vlivnější jazykové okruhy, jako je ten anglický (jako pozdější Malajsie či Singapur) nebo francouzský (země Francouzské Indočíny), tudíž byl indoněský kulturní impakt v západním světě mimo samotné

Nizozemsko minimální.²⁰ A jazyková nevýhoda dědictví malého koloniálního jazyka přetrvala i v postkoloniální době, protože Indonésie nemůže těžit z tradice používání angličtiny v obchodní či vzdělávací sféře jako Malajsie, Indie nebo Filipíny, které byly půl století americkou kolonií. Nízká úroveň znalosti angličtiny a světových jazyků obecně tedy představuje jednu ze zásadních limitací při prosazování indonéských zájmů ve světě.

INDONÉSIE PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE

Po pádu japonského impéria v srpnu 1945 vyhlásili indonéští nacionalisté vedení Sukarnem a Hattou nezávislost, protože ovšem šlo o jednostranné vyhlášení, museli o ni ještě čtyři roky bojovat s navracejícími se kolonizátory, kteří si na bohaté kolonii chtěli vykompenzovat své vlastní válečné ztráty (sic!). Když Nizozemci po tlaku mezinárodního společenství uznali nezávislost Indonésie (27. prosince 1949), absolutně nic nenasvědčovalo tomu, že by tato japonskou okupací a koloniální válkou zdecimovaná země měla hrát větší roli na mezinárodní scéně. Slovy prvního prezidenta Sukarna, Indonésie byla „národem kuliů a kulim mezi národy“.²¹

Zahraniční politiku mladé země v té době výstižně formuloval již během národně osvobozeneckých bojů (1948) indonéský viceprezident a Sukarnův věrný politický souputník Muhammad Hatta, který ji nazval *politik bebas aktif*²²(nezávislá a aktivní politika). Měla to tedy být politika nezávislá na obou zneprátelených táborech začínající studené války i na velmocích obecně a zároveň proaktivní, nikoliv pasivní až reakcionářská. Tento trend se pak mimo jiné projevil v indonéských aktivitách při zakládání Hnutí nezúčastněných zemí (viz níže).

OD BANDUNGU K HNUTÍ NEZÚČASTNĚNÝCH ZEMÍ

Navzdory chabým počátečním vyhlídkám se Indonésie již jen několik let po získání nezávislosti překvapivě postavila do čela nově emancipovaných zemí Asie a Afriky, když se po diplomatické stránce zaskvěla jako hostitelská země věhlasné Bandungské konference,

kteřá se konala v dubnu 1955 v stejnojmenném západojávském městě. Na tomto vrcholném setkání se indonéský prezident-zakladatel Sukarno, který zde promlouval po boku takových veličin jako Džaváharlál Néhrú a Čou En-laj, stylizoval do role vůdce nově dekolonizovaných zemí. Ty nazval nově nastupující síly (NEFO)²³.

Tohoto summitu se zúčastnilo 350 zástupců 23 zemí Asie a šest zemí Afriky, přičemž z nezávislých asijských zemí vynesly svou účast pouze Izrael, Bhútán, KLTR a Jižní Korea (Korejská republika).

Konference se shodla na dvou hlavních tématech. Zapřvé na nutnosti co nejrychlejšího dokončení procesu dekolonizace v dosud kolonizovaných zemích a zadruhé na politice nezúčastněnosti (aktivní neutrality). Díky úspěšnému summitu, atraktivitě nové politiky nezúčastněnosti i své ohnivé rétorice proti kolonialismu si Sukarno udělal obrovské jméno a nesmírně posílil mezinárodní postavení své země, které již lépe odpovídalo její velikosti. Indonésie se tak tehdy stala nepsaným lídrem rozvojového světa.

Podle Sutana Takdira Alisyahbany ovšem veškeré Sukarnovo úsilí zaměřené na posílení spolupráce asijských, afrických, latinskoamerických, a dokonce i komunistických zemí musí být chápáno v kontextu jeho obrovské ambice stát se jedním ze světových vůdců. S touto myšlenkou vytvářel výše zmíněné doktríny typu NEFO, které měly zničit OLDEFO. V duchu tohoto (levicového a antiimperialistického) postoje roku 1963, když již Indonésie procházela hlubokou ekonomickou krizí, uspořádal v Jakartě nákladné Hry nově nastupujících sil neboli GANEFO (Games of the New Emerging Forces) a podobně laděnou konferenci (CONEFO),²⁴

Myšlenka NEFO–OLDEFO byla blízká také indonéským komunistům, kteří neváhali Sukarna podpořit. Sám Sukarno v té době již hrál obojakou hru, poněvadž na jedné straně vyzdvihoval myšlenku nezúčastněnosti, zároveň se však od roku 1956 ideologicky inspiroval hlavně v socialistickém táboře (viz níže).

Myšlenka nezúčastněnosti ve vztahu k oběma táborům bipolárního světa, která tolik zaujala na Bandungské konferenci, ovšem nezapadla a vyústila v založení Hnutí nezúčastněných zemí na bělehradské konferenci v roce 1961. Pětici jeho zakladatelských zemí tvořila domáci Titova Jugoslávie, za africký kontinent Egypt (Gamal Násir),

Ghana (Kwame Nkrumah) a za Asii pak Indie (Džaváharlál Néhrú) a samozřejmě Sukarno Indonésie.²⁵

Vinou hluboké vnitropolitické krize a separatistických rebelií na Sumatře a Sulawesi se Sukarno následně musel z výsluní světové politiky stáhnout. Dle kritických hlasů již však celkově začal ztrácet na politickém realismu a přestával být pro zahraniční partnery, především ty západní, důvěryhodný. Proti Západu se Sukarno ostatně začal vehementně vymezovat již na konci 50. let, což ovšem bylo dáno mimo jiné i subverzivní činností Spojených států, které indonéské separatisty podporovaly.

OD NEZÚČASTNĚNOSTI PŘES ČÍNSKOU NÁRUČ AŽ K MEZINÁRODNÍ IZOLACI

Je proto logické, že se Sukarno v té době zaměřil na budování a rozvoj vztahů s lidově demokratickými nebo (výjimečně) neutrálními režimy ve východní a jihovýchodní Asii, s nimiž vytvořil antiimperialistickou osu Jakarta–Phnompenh–Hanoj–Peking–Pchjongjang.²⁶ Této ose přirozeně dominovaly její dva největší státy – Indonésie a Čínská lidová republika, která se v letech 1960–1965 stala největším spojencem Indonésie. To byl nejen důsledek Sukarnova výše zmíněného odklonu od Západu a celkového posunu doleva, ale také snahy lidové Číny získat nové spojence v důsledku čínsko-sovětské roztržky, která začala již v roce 1956 a vyvrcholila roku 1961. Číňané a Indonésané pak vytvořili pozoruhodně srdečnou kvazi-alianci, která měla v duchu Hnutí nezúčastněných zemí nahradit bipolární systém, jemuž dominoval Washington a Moskva, mocensky vyváženějším a spravedlivějším globálním režimem.²⁷ Podle Taomo Zhouové pak Čínská lidová republika v první polovině 60. let považovala Indonésii za vůdčí mocnost tzv. třetího světa.²⁸ Toto nadstandardní partnerství a silný čínský vliv se však pro Indonésii staly později v polovině 60. let velkou zhoubou.

V této době Indonésie vedla agresivní diplomatickou a vojenskou kampaň vůči nově vznikající, v roce 1963 založené, Malajsii (1962–66), přičemž tato nevyhlášená válka vešla do dějin jako *Konfrontasi*. Oficiálně šlo o boj proti nekolonialismu a západnímu imperialismu, ovšem v reálu měl tento konflikt odvést pozornost od hluboké domácí krize.

Sukarnova Indonésie se tak v první polovině 60. let minulého století stala hrozbou pro sousední státy a narušitelem stability nově vznikajícího regionálního řádu, čímž logicky pozbyla možnosti profilovat se jako respektovaný regionální lídr.

Indonéská mezinárodní a domácí politická agonie pak eskalovala dvěma událostmi v roce 1965. V první řadě šlo o prohlubování mezinárodní izolace země, která vyvrcholila vystoupením Indonésie z OSN v lednu 1965 na protest proti přijetí „neokolonialistického výtvaru“ Malajsie jakožto nestálého člena Rady bezpečnosti Organizace spojených národů v prosinci 1964.²⁹ Katarzí vleké vnitropolitické krize v Indonésii byly pak tzv. události 30. září³⁰ a následně masové antikomunistické čistky iniciované armádou pod vedením generála Suharta, který postupně odstavil Sukarna od moci, kterou následně v březnu 1966 oficiálně převzal.

ZMĚNA KURZU – SMĚR ASEAN, ZÁPAD A ANTIKOMUNISMUS

Pod Suhartovým vedením země ukončila konfrontaci s Malajsií a v září 1966 obnovila své členství v OSN.³¹ Jakkoliv Suharto osobně neměl ambice ovlivňovat globální politiku, realisticky formoval politiku jihovýchodní Asie a v některých případech v celé oblasti Asie-Pacifiku. Již samotným ukončením konfrontace zklidnil situaci v regionu. Jeho ministr zahraničí Adam Malik pak následně v rámci usmiřovacích rozhovorů s Malajsií a dalšími sousedními zeměmi připravil půdu pro vytvoření platformy regionální integrace, která vešla ve známost jako Sdružení národů jihovýchodní Asie, známého více pod akronymem ASEAN. Indonésie tak patří k zakladatelským zemím tohoto uskupení, jehož agendu se snažila od počátku aktivně ovlivňovat. Jestliže každá členská země vedle regionální stability svým přistoupením sledovala vlastní individuální zájmy, Indonésie vnímala asociaci jako přijatelný politický formát pro svou dříve avizovanou roli regionálního lídra, aniž by omezoval její možnosti.³²

Nový politický režim a s ním logicky také nová zahraniční politika přinesla i další změnu – drastické přerušování vztahů s bývalým hlavním spojencem – Čínou. Tu nyní vyhraněně antikomunistický ASEAN vnímal jako hrozbu, stejně jako samotný komunismus, který se

lavinovitě šířil pevninskou jihovýchodní Asii, především v zemích bývalé Francouzské Indočíny. Podle jednoho z „otců zakladatelů“, už zmiňovaného indonéského ministra zahraničí Adama Malika, mělo nové sdružení právě odolávat „žlutému“ (tedy čínskému) a také „bílému“ (západnímu) imperialismu³³ a obecně vytvořit protiváhu komunistické ČLR a jejím spojencům.

Vliv největší země regionu na politiku ASEAN představují i staré indonéské vyjednávací principy známé jako *musyawarah* (diskuse) a *mufakat* (konsenzus), které se staly typickým rysem negociace v rámci sdružení.

Indonésie tedy v prvních letech existence sdružení napomohla zklidnit situaci, a to jak prostřednictvím summitové politiky ASEAN, tak i zlepšením bilaterálních vztahů s jednotlivými sousedy. Princip dobrého sousedství (good neighborliness) se ostatně stal jedním z leitmotivů uskupení.³⁴ Obecně vzato se Suharto během dvaatřiceti let své vlády, na rozdíl od svého předchůdce Sukarna, na globální scéně dlouho držel zpátky a soustředil se na domácí záležitosti jak mocensky, tak i v oblasti ekonomického rozvoje (v zahraničí velmi oceňovaného). V zahraniční politice se pak především zasazoval o prohloubení regionální integrace a vytvoření stabilního řádu v oblasti, čímž přesvědčil své sousedy v jihovýchodní Asii i světové společnosti, že se Indonésie snaží držet své ambice regionálního lídra na uzdě a usiluje spíše o to být konstruktivním partnerem.

Nicméně od konce 80. let, kdy Suhartova Indonésie dosáhla solidní ekonomické úrovně, si indonéský prezident začal na mezinárodním poli více věřit. Na mezinárodních fórech se mu totiž postupně dostávalo ocenění za dosažení soběstačnosti země v pěstování rýže, úspěšnou demografickou politiku³⁵ a všeobecnou industrializaci. Rovněž fakt, že Indonésie vyšla z ropné krize na přelomu 70. a 80. let jako silná ekonomika, posílil sebevědomí tohoto lídra, který pak v roce 1990 prohlásil, že jeho země je „ekonomicky dostatečně silná hrát zodpovědnou roli ve světových záležitostech“.³⁶

OŽIVENÍ INDONÉSKÉ DIPLOMACIE

V souladu s výše popsáním trendem došlo i k aktivizaci indonéské diplomacie, byť se nikdy zcela nestáhla ze světové scény. Velký